

Växjö
universitet
LÄRARUTBILDNINGEN

Examensarbete, 15 poäng

Kulturell mångfald i förskolan

Hur förskollärare anser sig behandla barns olika kulturer i en gemenskap som förskolan

---

Ansvarig institution: Institution för pedagogik
Handledare: Helén Hult - Sannéus
GOX-kod: 2193
År och termin: 2007, hösttermin

Sanita Ajdinovic Abdulah

Sammanfattning

Sanita Ajdinovic Abdulah

Kulturell mångfald i förskola

Hur förskollärare anser sig behandla barns olika kulturer i en gemenskap som förskola

Cultural variety in Pre-school

How nursery-school teachers consider treat children's different cultures in a community as Pre-school

Antal sidor: 37

Syftet med studien är att ta reda på hur en grupp förskollärare beskriver sitt arbete med fokus på kulturell mångfald i förskolan. I studien undersöks dels hur förskollärarna förhåller sig till begreppet kulturell mångfald i verksamheten med barnen, dels vad de lyfter fram som viktigt i kontakten med föräldrarna sett ur detta perspektiv. Vidare studeras vad förskollärarna anser om den egna kompetensen beträffande kulturell mångfald i förskolan. Undersökningen baseras på sju kvalitativa intervjuer. Förskolorna som ingick i studien bestod både av homogena och av heterogena barngrupper, utifrån den kulturella aspekten.

Tydlighet i mötet både med barnen och deras föräldrar, samt öppenhet, nyfikenhet och förmåga att se till hela individen är enligt förskollärarna det essentiella i arbetet med kulturell mångfald. Resultatet visar att respondenterna huvudsakligen knyter begreppet kulturell mångfald till skillnader mellan länder, även om kultur också innebär olikheter i synsätt, livsstil, uppväxtvillkor etc. Förskollärarna anser sig i stort sett förberedda för att möta och arbeta med barn från olika kulturer samtidigt som de gärna vill skaffa sig ytterligare kunskap om andras kulturer.

Sökord: förskola, kultur, kulturell mångfald, interkulturellt

---

Postadress
Växjö universitet
351 95 Växjö

Gatuadress
Universitetsplatsen

Telefon
0470- 70 80 00

E-post
lub@lub.vxu.se

Innehåll

Innehåll

1. Inledning.....	4
2. Bakgrund	5
2.1 Syfte och frågeställningar.....	6
3. Litteraturgenomgång	7
3.1.1 Kultur	8
3.1.2 Kulturmöte	8
3.1.3 Kulturkrock	9
3.1.4 Interkulturellt förhållningssätt.....	9
3.1.5 Kulturell identitet	10
3.2 Att arbeta med kulturell mångfald.....	10
3.3 Att arbeta med kulturell mångfald tillsammans med förskolebarnen	13
3.4 Föräldrar i förskolor med kulturell mångfald.....	14
3.5 Pedagogers förhållningssätt.....	15
4. Metod	18
4.1 Urval.....	18
4.2 Genomförande	19
4.4 Etiskt förhållningssätt.....	20
4.5 Validitet, generaliserbarhet, och tillförlitlighet	21
4.6 Metodkritik.....	21
5. Resultat.....	22
5.1 Verksamhet med barnen.....	22
5.1.1 Öppenhet, nyfikenhet, ömsesidig respekt	22
5.1.2 Synliggöra barnet	24
5.1.3 Handlingsplaner och andra dokument.....	24
5.2 Föräldrakontakt	24
5.2.1 Tydlighet	25
5.2.2 Medvetenhet om föräldrarna	26
5.3 Förskolläraernas kompetens.....	27
5.3.1 Möjligheter till lärande.....	27
5.3.2 Behovet av fortbildning.....	28
6. Analys.....	29
6.1 Analys om verksamheten med barnen	29
6.2 Analys om föräldrakontakt.....	29
6.3 Analys om förskolläraernas kompetens	30
6.4 Analys om homogena och heterogena barngrupper	31
7. Diskussion	33
Källförteckningar	38
Bilaga A.....	40
Bilaga B.....	41
Bilaga C.....	42

1. Inledning

Att arbeta med olika kulturer inom förskolan innebär för mig att möta barn och föräldrar i en mängd olika traditioner och vanor. Vi har alla olika sätt att ordna våra liv på, samt olika uppfattningar och uppväxtförhållanden. Den kulturella mångfalden ser jag som något som kan berika och vidga våra vyer och som kan bidra till att varje barn, oavsett familj, land eller religion, kan känna tillhörighet till förskolan och en stolthet över sin kulturella bakgrund i denna gemenskap.

Jag anser att begreppen mångkulturalitet i förskola och kulturell mångfald i förskola är synonyma begrepp. Att barngruppen/förskolan är mångkulturell innebär att den består av och omfattar flera kulturer som barnen och deras föräldrar bär med sig. Dessa kulturer behöver inte nödvändigtvis relateras till kulturer olika länder emellan, utan även utgörs av olika sociala relationer, värderingar och erfarenheter hos människor. Jag tror också att, genom att man lyfter fram och belyser barnens kulturer i förskolan, övervinner man utanförskap och ensamhet, som annars skulle växa fram bland människor som på något sätt avviker från mängden.

Barns kulturella olikheter ställer givetvis krav på personalen i förskolan. Att synliggöra och förstärka varje barns kultur så att de får känna stolthet och trygghet i sig själva är en stor utmaning för mig i mitt kommande yrke som förskollärare. Med anledning av detta har jag valt att studera hur en grupp förskollärare beskriver sitt arbete med kulturell mångfald i förskolan.

2. Bakgrund

Under de senaste decennierna har samhället blivit alltmer mångkulturellt. Människor flyttar runt, invandrar och utvandrar. Detta möjliggör att de som levt på en plats länge och de som just har flyttat in träffas och så småningom lär känna varandra. Man lär sig förstå hur andra tänker, vilka regler de följer, samt vilka symboler som är gemensamma för just den gruppen av människor. Dessa möten kan antingen utvecklas till att man vidgar sina vyer och sina kunskaper, men det kan också leda till att gapet mellan människorna blir allt större och att avståndet dem emellan ökar. Konsekvenserna av det senare kan i värsta fall yttra sig i främlingsfientlighet och intolerans mot nya och annorlunda kulturer. Oftast är det så att det som vi inte känner väl, som vi inte är vana vid, blir vi misstänksamma mot. Det som vi upplever som konstigt, obegripligt eller märkligt blir det som hotar det invanda och trygga (Berg m.fl., 1992).

Förskolan är förmodligen en av de första instanserna i samhället där man möter olika kulturer parallellt med att man blir medveten om sin egen. Med tanke på att minst vart fjärde barn i den svenska förskolan har sina rötter i andra delar av världen, blir förskolan den första länken till det svenska samhället både för barnen och deras föräldrar (Myndigheten för skolutveckling, 2006). I *Läroplan för förskolan, Lpfö 98*, beskrivs förskolans roll i arbetet med kulturell mångfald på följande sätt:

”Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur skall bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.” (Skolverket, 2006:5)

Genom att lyfta fram såväl olikheter som likheter bland barn, ger vi dem möjlighet att utveckla tolerans och solidaritet (Bozarslan, 2001). Meningen är att alla som kommer till förskolan ska känna sig trygga och respekterade för det som de bär med sig, oavsett kulturtillhörighet.

Den kulturellt brokiga miljön inom förskolan bjuder på såväl kulturkrockar som kulturmöten. Därför anser jag att det är värt att belysa hur personalen inom förskolan ser på sitt arbete angående kulturell mångfald bland barn.

2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att förstå och tolka hur några förskollärare i en tätort arbetar med kulturell mångfald i förskolan. Mina frågeställningar är följande:

- Hur ser förskollärarna på sitt arbete med barnen angående kulturell mångfald?
- Hur ser förskollärarna på sin kontakt med föräldrarna i en mångkulturell förskola?
- Vad anser förskollärarna om sina egna kompetenser för att möta barn från olika kulturer?

3. Litteraturgenomgång

Kapitlet inleds med en redovisning över begrepp som har med kulturell mångfald att göra (3.1). Dessa avsnitt (3.1.1 – 3.1.6) belyser kulturbegreppet ur olika perspektiv. Därefter följer ett mer övergripande avsnitt om att arbeta med kulturell mångfald (3.2), som följs av ett specificerat avsnitt som presenterar något tydligare och konkretare det arbetet med barnen i förskola (3.3). Kapitlet fortsätter med föräldrars roll i förskolor med kulturell mångfald och hur samarbete mellan förskola och de föräldrarna ser ut (3.4). Slutligen tas pedagogernas kompetens angående kulturell mångfald i förskola upp (3.5).

Dessutom, förtydligar jag att förskolan är den verksamheten där barnen mellan 1-5 årsålder vistas i när föräldrar/vårdnadshavare jobbar eller studerar. Jag kommer att använda mig av begreppet pedagoger, som täcker både förskollärare och barnskötare, som arbetar inom förskolor och med barnen. När jag däremot talar om min samlade empiri, i resultatredovisningen, använder jag mig av begreppet förskollärare, för att det är den yrkesgruppens uppfattningar som min undersökning omfattar. Det gemensamma namnet för mina intervjupersoner blir respondenter, som används mest i studiens sista kapitel.

Så som det framkommer i den kommande texten, innefattar kulturbegreppet ett väldigt brett område inom och utöver människans liv. Studiens fokus ligger i hur man behandlar barns olika kulturer i en gemenskap, som förskolan. Det som däremot har skrivits om olika kulturer och inom just det området behandlar för det mesta sambandet mellan den svenska och den utländska kulturen sinsemellan. De rönen som kunde hittas kommer att presenteras i denna litteraturgenomgång, efter begreppsgenomgångarna. Det är väldigt få författare som närmare tittar på kulturer som finns inne i samma land, område eller kvarter. De flesta författare lägger fram kulturen som något som relaterar till olika etniciteter bland människor, alltså vilket land man kommer ifrån. Avsikten med min studie är att se på begreppet kulturell mångfald i ett vidare perspektiv, inte enbart som möten mellan svenska och utländska förskolebarn.

3.1 Begreppsgenomgång

Nedan kommer jag kortfattat att redogöra för vad som menas med kultur, kulturmöte, kulturkrock, interkulturellt förhållningssätt, kulturell identitet och kulturell mångfald. Begreppen valdes för att det är de som bäst associerar till kulturen i den mening som kulturen tas upp i denna studie. Begreppen framkommer oftast i diskussionen om hur olika kulturer står mot varandra och vad det är som man bör fokusera på när man arbetar med olika kulturer.

3.1.1 Kultur

”Kultur är ett helt folks sätt att leva [...]” (Jernström & Johansson, 1997:43). Den bestäms av den materiella (teknologi och hantverk), den mentala (föreställningar, kunskaper, erfarenheter, attityder, värderingar och inte minst religionen) och den sociala dimensionen (relationer och umgänge mellan människor). Alla dessa ska reflekteras i det pedagogiska innehållet (Jernström & Johansson, 1997). En bredare definition uttrycker att kultur uppkommer där det finns människor, det är all verksamhet och alla aktiviteter som existerar och upprepas bland och mellan människor (Jansson, 2002). Den förklaringen koncentrerar sig inte bara på att en kultur blir lika med en invandrargrupp i en klass eller en barngrupp. Även i en homogen gemenskap har varje individ en egen familjehistoria och kulturell bakgrund, särskilda tankesätt och vanor som kanske inte gäller för de andra i den gruppen (Utbildningsdepartementet, 1996). Inom skolans värld och i pedagogiska sammanhang brukar kultur presenteras med sång, dans, folkdräkter, mat och konstverk (Sjöwall, 1994).

3.1.2 Kulturmöte

När människor från olika kulturer möts, uppstår det spänningar i den kontakten. Var och en har sitt eget sätt att förhålla sig till omvärlden. Är man medveten om att man själv är en produkt av sin historia och miljö, blir det lättare att försätta sig i andras situation; att försöka förstå hur den andre tänker och varför den reagerar just på det viset. Därigenom bemöter man människor med annan bakgrund på ett öppnare sätt (Berg m.fl., 1992). Förutom att det handlar om ett möte mellan människor med olika etniska ursprung, blir det även ett möte mellan människor med olika åldrar, kön, roller, intressen, synsätt och erfarenheter. På det

sättet blir ett kulturmöte inte bara möte mellan vissa kulturer, utan även möte där man skapar en ny kultur (Ronström m.fl., 1998). Kulturmöte är en utmaning på gott och ont. Å ena sidan kan missuppfattningar och missförstånd inträda, å andra sidan kan det leda till perspektivförskjutning och spännande, kreativa samtal (Allwood & Franzén, 2000). Att vidga sina vyer innebär också att konfronteras med sin egen identitet och sin egen självbild i mötet med det som är olikt, vilket således leder till att man förändras (Utbildningsdepartement, 1996).

3.1.3 Kulturkrock

Om människor som kommer från olika kulturer inte möts, väcker det olustkänslor hos båda sidor. Man har svårt för att förstå det främmande, det avvikande som man möter och då jämför man gärna sina egna och andras ideal. Oftast orsakas kulturkrockar av praktiska saker, som när regler man är van vid inte följs. De kan också bero på skillnader i värderingar. Man är helt enkelt inte beredd att förändra sina värderingar för att uppnå en kompromiss (Nauclér m.fl. 1988). Kulturkrockar förknippas ofta med invandrare och svenskar, men de kan lika gärna inträffa mellan pojkar och flickor eller mellan elever som går olika gymnasielinjer (Utbildningsdepartementet, 1996).

3.1.4 Interkulturellt förhållningssätt

Ett interkulturellt förhållningssätt är ”en syn som betonar kulturernas lika värde och som ser språklig och kulturell mångfald som en tillgång” (Skolverket, 2005:35). Vidare säger man här att kommunen bör ”särskilt uppmärksamma att barn med annat modersmål än svenska erbjuds kontinuerligt modersmålsstöd” (Skolverket, 2005:34). I ett interkulturellt synsätt finns inga enkla facit och regler, men personalen bör, tillsammans med föräldrarna, formulera eller på något sätt komma fram till accepterade krav på förhållningssätt till barnen och verksamheten (Myndigheten för skolutveckling, 2006). Ett interkulturellt förhållningssätt är att skifta fokus från elevers kulturbakgrund till lärares medvetenhet om den egna kulturen. Vidare är det också skolpersonalens medvetenhet om att kulturbakgrunden och utbildningen i ett visst land orsakar kulturella hinder i mötet med människor från en annan kultur och utbildning (Lahdenperä, 2004). Ett begrepp som står väldigt nära det interkulturella förhållningssättet är

interkulturell pedagogik. Som ett sätt att förhålla sig till varandra, omfattar det fler områden som: interkulturellt lärande, interkulturell undervisning, interkulturell kommunikation, interkulturell forskning samt interkulturell skolutveckling (Lahdenperä, 2004). Det innebär, menar författarinnan, ett komplext underlag av kompetenser i att kunna lära ut och förankra det annorlunda hos barn, att kommunicera och kontakta de olikheterna som finns samtidigt att kunna möjliggöra att olikheter kommunicerar med varandra. Det betyder också att kunna utreda vissa fenomen som gäller kulturell mångfald samt att förbättra och föra interkulturell pedagogik framåt.

3.1.5 Kulturell identitet

”Kulturell identitet betecknar de olika sätt på vilket människor definierar och positionerar sig själva utifrån föreställningar kring kultur och kulturella skillnader” (*Kulturell identitet* [www] Sverige mot rasism, 2007). Kulturell eller etnisk identitet ses även som en social konstruktion som präglas av föreställningar om ett gemensamt ursprung, kollektiva egenskaper som skiljer gruppen från andra och att man, i stor utsträckning, gifter sig inom gruppen. Vanliga kollektiva kriterier för en etnisk grupp kan vara: gemensamt språk och religion, gemensam landyta och historia (Allwood, 2000).

3.1.6 Kulturell mångfald

Kulturell mångfald i förskolan är en mängd av barn och föräldrar ”med en annan språktillhörighet, annan kulturbakgrund och andra traditioner” (Myndigheten för skolutveckling, 2006:11). Begreppet kan, i en bredare mening, syfta på etniska grupper som lever avskilt, i separata områden med skarpa gränser dem emellan eller som bor ”huller om buller” utan att vara konsekvent organiserade efter några principer (Ehn, 1986).

3.2 Att arbeta med kulturell mångfald

Alla barn har rätt att gå i förskolan. Oavsett bakgrund, klasstillhörighet, eventuella handikapp, familjekonstellationer o.s.v. ska alla få chans till utveckling, lärande, välbefinnande och

trygghet. Verksamheten i förskola bör vara präglad av att alla människor är lika värda och jämlika med varandra (Ronström m.fl., 1998). Styrdokumentet talar om att barn ska få utvecklas utifrån sin egen bakgrund, i sin takt och på egna villkor. ”Den pedagogiska verksamheten skall anpassas till alla barn i förskolan” (Skolverket, 2006:5).

Varje barn representerar sin egen kultur. När man möter olika barn eller elever, träffar man, på samma gång, olika kulturer, även om dessa barn har vuxit upp tillsammans; i samma stad eller bostadsområde (Jernström & Johansson, 1997). Ett möte med ett barn innebär alltid, oavsett om man möter barn från andra länder eller barn i samma bostadsområde, en flerkulturell situation. Varje barn är en egen individ, med en speciell begåvning, en social kompetens, en mognadsnivå och speciella hemförhållanden.

Oavsett var ett barn är fött, tar det med sig sina tankar, värderingar, erfarenheter, språk, sinnestämningar och även sina personlighetsdrag utan att själv reflektera över dem. För barnen blir förskolan med stor sannolikhet den första platsen där de får träffa och dela sin vardag med andra barn och vuxna, som inte har samma uppväxtvillkor som de själva. Pedagoger ska här verka för en demokratisk atmosfär, som ska vara präglad av tolerans, öppenhet och respekt (Norell Beach, 1995). Barnen måste känna att även om de kommer från en homosexuell familj, om de talar ett annat språk, om de är adoptivbarn, har Downs syndrom eller på något annat sätt avviker från mängden, ska de bli accepterade och respekterade så som de är (Sjöwall, 1994). Författaren säger vidare att det är viktigt att barnen känner tillhörighet och gemenskap med sina kamrater, men att det också är betydelsefullt att de är medvetna om sina olikheter. Genom att peka på skillnader och visa att man känner till och respekterar dessa, bekräftar man att barnens iakttagelser stämmer med verkligheten. Då blir olikheterna inte något pinsamt eller något man ska skämmas över. Låtsas man om att olikheterna inte finns, är det lätt hänt att barnen hanterar detta genom att ta till sig samhällets fördomar och stereotypa bilder. Pedagogerna inom förskolan ska bl.a. verka för att barn upplever positiva och accepterande attityder mot sin egen kulturella bakgrund framför allt genom att visa respekt, nyfikenhet och intresse för barnens kulturella olikheter (Sjöwall, 1994). Det egna förhållningssättet är därför avgörande för hur man som vuxen bemöter kulturella skillnader bland barnen på förskolan. Här är det av betydelse att man reflekterar över sina egna attityder samt att man ständigt har öppna diskussioner i arbetslaget om både

positiva och negativa erfarenheter; vad man blir besviken på eller vad man kan glädjas åt i det dagliga arbetet med barns kulturella olikheter (ibid).

I arbetet med mångkulturalitet är det vanligt att man enbart påpekar det exotiska hos barnens olika kulturer; man talar om fester, högtider, maträtter och konstverk. Att beskriva ett barns kultur blir som en turistresa till ett exotiskt mål – efteråt återvänder man hem till verkligheten och glömmer det igen. Har man olika kulturgrupper i sina barngrupper, ska man utnyttja tillfällena att tillsammans och ofta diskutera olikheter och likheter i varandras traditioner, språk, sätt att tala och tänka, klä sig, se ut o.s.v. (Norell Beach, 1995). Mångfalden behöver vara ett naturligt inslag i vardagen. Tolerans och ömsesidighet kan man inte lära barnen om man blundar för avvikelser. På det sättet ger man inte barnen möjlighet till att se det unika hos sig själv och inte heller hos andra. Interkulturell undervisning ska omfatta alla elever oavsett kulturtillhörighet och prägla alla ämnen i skolan (Lahdenperä, 2004).

Arbetar man med kulturell mångfald, måste man göra alla kulturer synliga, även den svenska. Det finns en tendens att betrakta folk från andra länder och därmed deras kultur utifrån vissa bestämda kollektiva idéer, tabun eller den religion de tillhör (Ehn, 1986). Oftast tillskriver man dessa grupper negativa beteenden, man generaliserar och drar alla över en kam. Genom att man lär känna människor från ett och samma land och får veta lite mer om dem, kommer man fram till att det inte går att förklara deras beteende på ett enda sätt. Att se individen, med alla sina egenskaper hjälper en att förstå andra och korsa kulturgränserna (Hedencrona & Kós-Dienes, 2003).

Barn ska känna glädje och stolthet när de talar eller presenterar någon del ur sin kultur. De ska se på sin kultur som lika mycket värd som alla andras kultur. Är barn trygga i sina egna kulturella identiteter, blir det enklare för dem att möta andras kulturer (Herlitz, 2007) och samtidigt ta del av dem. Genom att studera kulturmöten på en förskola i en förort, har det konstaterats att förskolan framstår som en neutral arena i förmedlingen av kulturella värderingar (Ehn, 1986). På den här förskolan strider man inte för sin kulturella tillhörighet och det avvikande kommer sällan till uttryck, enligt författaren. Kulturmötena är otydliga, vilket leder till att såväl invandrare som svenskar försöker hindra att konflikter bryter ut. På så sätt skapas en ”artighetskultur”, som i sin tur leder till ett kulturundvikande.

Barns kulturella bakgrund tas oftast inte till vara i pedagogiska kontexter, menar Jernström och Johansson (1997). De anser att man inte tillräckligt utgår ifrån barns uppväxtvillkor, traditioner, familjesituation och allt annat som har med barns kultur att göra i undervisning, lärande och fostran.

3.3 Att arbeta med kulturell mångfald tillsammans med förskolebarnen

I en mångkulturell miljö, som en förskola är, möter barn olikheter kanske för första gången i sina liv. Som pedagog är det därför viktigt att dels arbeta med sig själv och sina egna attityder och förväntningar, dels att utgå från varje barns och förälders bakgrund och behov samt försöka anpassa sig till dem. Att lyfta fram och synliggöra barnens kultur hemifrån, att kunna lyssna på barnen, att ta vara på sånger, lekar och traditioner som barnen har lärt sig hemma är ett sätt att visa att man intresserar sig för och uppskattar barnen som de är (Naucleur m.fl., 1988). Kan barnen inte känna igen sig i en omgivning, blir de inte igenkända av sig själva heller (Heyman, 1990).

Ronstrom m.fl. (1998) talar om att förskolebarn inte är några kulturvarer och att det inte är kultur som bestämmer deras olikheter. Författarna talar hellre om barnens natur, t.ex. deras olika utvecklingsfaser och specialbegåvningar. Man talar dock om kulturella olikheter när föräldrar, alltså vuxna kommer in i bilden.

Jernström & Johansson (1997) har också konstaterat att barn behöver kunskap om och förståelse för sin kulturella bakgrund och närsamhället under sin uppväxt. Det handlar till exempel om att röra sig i tiden. Pedagogerna i förskolan kan arbeta med olika teman, som hjälper barnen att få inblick i hur det var förr och jämföra hur det är nu. De kan även få barnen att tänka om hur det skulle kunna vara i framtiden. Det handlar också om att röra sig i rummet, hjälpa barnen att utgå från det lilla, redan kända, för att sedan gå till det stora. Barnen kan då se ett samband mellan det som de själva befinner sig i och det som händer ute i samhället.

3.4 Föräldrar i förskolor med kulturell mångfald

Förskolans verksamhet grundar sig på föräldrarnas förtroende för personalen. Det är personalen som ansvarar för att det skapas tillitsfulla relationer mellan dem och föräldrarna (Skolverket, 2006). Genom föräldrakontakten har personalen möjlighet till att se barnet i hela sitt sammanhang och med föräldrarnas hjälp blir det avsevärt lättare att lösa problem om/när de kommer (Angel & Hjern, 2004). När det handlar om barn som tillhör olika kulturer, måste man se till att personer från barnets olika kulturer samarbetar. Det skulle hjälpa barnet att se att båda kulturerna uppskattas. Barnet får visa hela sitt jag både i förskola och hemma som gör att barnet växer in i båda kulturerna (Naucmér m.fl., 1988).

Det är väldigt viktigt att personalen på förskolan har föräldrarnas mandat och förtroende redan från början av kontakten (Bozarslan, 2001). För nyanlända föräldrar och föräldrar som inte har haft kontakt med det svenska samhället tidigare betyder förtroende för förskolan samtidigt ett förtroende för Sverige, enligt författaren. Som personal i förskola, bör man inte glömma att föräldrarna (och även barnen) har en historia, en kultur bakom sig. Att utgå från och bygga på föräldrars kompetenser och erfarenheter kan bidra till positiva resultat i samarbete med förskolan (ibid).

Det handlar, menar Bozarslan (2001), om att som pedagog visa respekt och redan från början vara rak och tydligt klargöra vad man förväntar sig av barnen och föräldrarna samt vad det är som accepteras i förskolans verksamhet. Det är lika viktigt att ta reda på vad föräldrarna förväntar sig från förskolan (ibid). Som pedagog bör man försöka förstå hur och varför föräldern tänker på ett visst sätt för att tillsammans, om det är möjligt, komma fram till en lösning. Föräldrars eventuella krav på mat eller annat ska uppfyllas så mycket det går, men man ska inte vara rädd för konflikter som kan uppstå. Oftast handlar konflikterna om mat, olämpliga kläder och uppfattningar om tidspassning. Andra känsliga och något svårhanterliga områden som dyker upp mellan föräldrar från andra kulturer och förskola är barnsuppfostran, könsroller, barns hygien, aga och föräldrars bristande engagemang i barnet (Ronström m.fl., 1998). Föräldrarnas frågor, kritik och synpunkter skall bemötas med öppen dialog, där man omsorgsfullt men bestämt, förklarar varför man gör som man gör så att de får en så rättvisande bild av förskolan som möjligt (Myndigheten för skolutveckling, 2006). Detta sätter pedagogerna på prov; deras profession utmanas. Egenskaperna som krävs är att vara

öppen, empatisk, ödmjuk, nyfiken, trygg i sig själv, att våga ta kontakt och överbrygga språkbarriärer, tolerera olikheter o.s.v. (Ellneby, 1996).

Enligt Lahdenperä (2004) kan lärare som arbetar inom mångkulturella områden känna en osäkerhet i mötet med föräldrar från andra kulturer. På samma gång känner sig föräldrarna utanför, som om att de inte är välkomna i skolan, som om att deras kompetens inte räcker till. Föräldrarna informeras och kallas till skolan om det uppstår problem med deras barn, men när det gäller att diskutera olika idéer och frågor som behandlar skolans pedagogik, anser författaren att föräldrarna inte är tillräckligt involverade. Ronström m.fl. (1998) menar att föräldrar från olika kulturer och länder, förmodligen p.g.a. bristande kunskaper och insikter i svensk förskola, bristfälliga språkkunskaper, ont om tid och fysisk ork (efter en lång arbetsdag), har väldigt små möjligheter att påverka arbetet i förskolan. Utländska föräldrar ifrågasätter oftast inte verksamheten, men de ställer heller inte krav, även om pedagoger anser att "föräldrar kan påverka mer än de är medvetna om" (Ronström m.fl., 1998:97). I samma undersökning anser man att utländska föräldrar inte visar öppet. "sina annorlunda värderingar och synsätt" av försiktighet. Denna otydlighet hos föräldrarna kan, anser författarna, påverka barnen, som i sin tur inte visar upp hela sitt jag i mötet med andra barn i förskolan.

3.5 Pedagogers förhållningssätt

Varje kultur har sitt sätt att tänka, känna och se på världen runt omkring. Pedagoger behöver kunskap och förståelse för att möta barn och deras föräldrar på ett lyckat sätt, så att båda sidorna upplever att deras behov och önskingar går att uppfylla (Norell Beach, 1995). För pedagoger gäller det att vara fördomsfria så mycket det går. Att ingå i ömsesidiga och ärliga gemenskaper är inte konstigt i förskola, menar Bozarslan (2001). Hon har även sagt att det är bra och positivt att skapa relationer med föräldrar för då samarbetar man lättare. Det relationsrelaterade arbetssättet medför att man har sig själv som ett redskap i kontakten med barn och föräldrar (Bozarslan, 2001). Det innebär att de kontakter man skapar och får i förskola blir resultat av ens egen personliga stil. När man arbetar med relationer med människor, anser författarinnan att man samtidigt sysslar med sina egna värderingar, fördomar, erfarenheter och funderingar. Därför är det betydelsefullt att uppnå en god självkännedom och mognad; två viktiga kvaliteter i relationsrelaterade arbetssättet.

Pedagogerna kan ofta känna sig osäkra när de vill göra bra ifrån sig och när de vill uppnå en bra kontakt med föräldrar från andra kulturer. Detta leder till att man utvecklar en kunskap om sig själv, ett metamedvetande, d.v.s. en förmåga att kunna se sig själv utifrån och att kunna reflektera om vem man är (Lahdenperä, 2004). Som pedagog är det viktigt att bli medveten om sina fördomar och lära sig konfronteras med dessa. Det kan handla om att iaktta hur man reagerar på och påverkas av likheter och olikheter bland barn, hur man hanterar sin osäkerhet samt vilket slags stöd och inspiration som behövs för att tackla den osäkerheten. Allt detta måste pedagogen gå igenom för att kunna bemöta barn och föräldrar som kommer från andra kulturer.

I den verkligheten där antalet barn och elever med etniska och kulturella bakgrunder blir allt fler, ställs lärarna och pedagogerna inför nya krav och nya situationer. Deras pedagogiska kompetens, enligt Lahdenperä (2004) utvidgas så att de kan möta kulturella olikheter och skapa ”demokratisk atmosfär” under sin undervisning.

”En interkulturell kompetens förutsätter ett förhållningssätt som baseras på öppenhet och förståelse och ska leda till en god tvåvägskommunikation mellan individer med olika etniska eller kulturella bakgrunder” (Lahdenperä, 2004:33).

Öppenhet, förståelse, tolerans och empati är nyckelord i ett interkulturellt förhållningssätt (Lahdenperä 2004). God självkänedom är en förutsättning för att kunna förstå andra och sätta sig in i deras situation. Samtidigt som man ser saker utifrån den andres perspektiv, är det av stor betydelse att kunna se sig själv utifrån. När man arbetar med sin egen interkulturella kompetens går det inte att undgå sina egna känslor, säger författaren. Reflektion och bearbetning av egna tankar och föreställningar leder ofta till att man blir känslomässigt påverkad. Detta gäller särskilt när andra ifrågasätter ens eget sätt att tänka.

För att uppnå interkulturell kompetens redan inom lärarutbildningen krävs det, bland annat, att studenter får djupare kunskaper om kulturens roll för människors liv och samhället (Lahdenperä, 2004). Författarinnan anser att alla studenter, oavsett inriktning, bör läsa en 20-poängskurs ”Kultur och migration”, som omfattar fyra delkurser: ”Kulturell mångfald och internationell migration”, ”Språksocialisation”, ”Barns och ungas världar” och ”Religion, tradition och etik”.

Lahdenperä (2004) menar att genom att förstå och vara medveten om begreppen som etnicitet, rasism, tradition, genus o.s.v. förbereder man sig inför den kulturella mångfalden som är vanlig i svenska förskole- och skolverksamheter. Studenter förstår och utvecklar både sina egna och andras kulturella perspektiv.

4. Metod

Undersökningen har baserats på kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Intervjufrågorna hade grupperats enligt undersökningens tre frågeställningar (se bilaga 3). Den samlade empirin kommer att bearbetas med hjälp av hermeneutisk teori, d.v.s. genom tolkning av texter kommer jag fram till en gemensam förståelse av dem (Kvale, 1997).

4.1 Urval

I studien intervjuades åtta förskollärare i en redan bestämt tätort. Sju intervjuer genomfördes; under en av dem satt två förskollärare tillsammans med mig under samtalet.

Tätortens samtliga förskolor är indelade i tre större förskoleenheter med tre eller fler förskolor inom varje enhet. Två eller tre förskollärare från respektive enhet skulle intervjuas. Varje enhet fick relativt sett samma chans till att ingå i urvalet och därmed blev det obundet slumpmässigt, alltså ett sannolikhetsurval (Bryman, 2002). Mitt urval styrdes av rektorerna på var sin förskoleenhet, som jag kontaktade i god tid före (se bilaga A). Med andra ord, var det rektorerna som rekommenderade vilka jag skulle kunna intervjuas. Två av rektorerna gav mig två namn var medan tredje rektorn gav mig tre namn på förskollärarna som gärna skulle ställa upp på en intervju. Efteråt kontaktades förskollärarna (se bilaga B) som senare fick intervjufrågorna (se bilaga C) för att hinna förbereda sig inför intervjun.

Studien har baserats på intervjuer med förskollärare vid sju förskolor. Fyra av förskolorna är placerade i de centrala delarna av tätorten. Övriga förskolor är belägna i tätortens villaområden. I de centralt belägna förskolorna består grupperna av barn från olika länder. Barngrupperna i ortens villaområden består däremot endast av barn med svensk härkomst.

Sammanlagt intervjuades åtta personer; sju av dem är förskollärare och en är fritidspedagog, som nyss fick en förskollärartjänst och arbetar inom förskola. Av detta skäl väljer jag att kalla alla mina respondenter, utifrån deras yrkesroll, för förskollärare. Respondenterna har olika lång erfarenhet av att jobba inom förskola. Deras erfarenhet sträcker sig mellan ett halvt år och trettio år. Av de åtta respondenterna, var en man.

4.2 Genomförande

För att pröva mina redan bestämda intervjufrågor i verkligheten, gjorde jag en testintervju. Jag ville se om frågorna funkade och om jag fick svar på det som jag var ute efter, d.v.s. om respondenterna uppfattade frågorna så som de var formulerade. Den testintervjun räknades in i mina sju intervjuer eftersom den visade mig att jag var på rätt väg med mina frågor. Innan jag började genomföra mina intervjuer utgick jag ifrån ett i förväg bestämt frågeschema med en viss ordning på frågorna som jag skulle ställa. Tillvägagångssättet blev dock något annat och inte så pass strukturerat som jag tänkte. Intervjupersonerna berörde olika teman, (utan att för den del gå långt ifrån de ställda frågorna) och även inom en fråga svarade på en annan fråga, som skulle komma senare i intervjun. Vissa frågor gick in i varandra och då gällde det att, som intervjuare, vara flexibel och med gott minne, för att inte upprepa en redan besvarad fråga senare under intervjun, utan att försöka erinra sig det som redan har sagts (Kvale, 1997). Även om jag hade syftat till att intervjufrågorna skulle besvaras i sin ordning som står på papper, tenderade vissa intervjuer, vilket är vanligt i kvalitativa intervjuer (Bryman, 2002), att anpassas till och följa en riktning som intervjupersonernas svar går i.

4.3 Bearbetning och analys

Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon och transkriberades samma dag. Texterna lästes flera gånger och kategoriserades i relevanta avsnitt. Överflödigt material, som upprepningar och avvikelser, eliminerades (Kvale, 1997). Iakttagelser av respondenternas tonfall, ansikts- och kroppsuttryck bör enligt Kvale (1997) ingå i analysen. I enlighet med dessa rekommendationer gjordes markeringar inne i texten om vad intervjupersonerna betonade i sina svar, på vilket sätt de berättade och hur deras kroppsspråk såg ut.

Det hermeneutiska synsättet, som jag kommer att använda mig av, strävar efter tolkning av textens mening utifrån de perspektiven som dess skapare befinner sig i (Bryman, 2002). Med tanke på mina intervjupersoners omständigheter och miljöer de arbetar i, kommer jag att analysera och tolka deras svar. Det som utmärker hur man tolkar intervjuuttalanden är

hermeneutisk cirkel (Kvale, 1997), som betyder att hela textens mening avgör och bestämmer meningar av textens enskilda delar. Samtidigt är en hermeneutisk cirkel en process i motsatt riktning; där meningar av olika delar i texten påverkar hur man ska tolka helheten. Tills man kommer fram till en giltig mening, växlar man mellan textens delar och dess helhet.

Studiens frågeställningar vill kasta ljus över förskolläraernas uppfattningar om tre viktiga nivåer/perspektiv: barnen, föräldrarna och själva förskollärarna. Dessa blir mina centrala kategorier utifrån vilka jag visar sedan mina resultat. Denna analysmetod utvecklades redan när jag gjorde min testintervju, som samtidigt var den första. ”Den ideala intervjun är redan analyserad då bandspelaren stängs av” (Kvale, 1997:162).

4.4 Etiskt förhållningssätt

De etiska ställningstaganden som ingår i en undersökning blir även en viktig del av min studie. Några av de etiska principerna som jag har tagit del av var: informations-, samtycke- och konfidentialitetskravet (Bryman, 2002). Respondenterna fick såväl skriftlig som muntlig information om studiens syfte och tillvägagångssätt. De fick veta att deras identitet och deras uttalanden skulle skyddas, samt att intervjupersonerna fick delta frivilligt och avbryta sitt deltagande om de vill, i fall de upplevde vissa frågor för privata eller för något annat skäl (se bilaga B). Innan varje intervju påbörjades, informerades ännu en gång mina respondenter om syftet med arbetet, hur jag kom i kontakt med dem, deras anonymitet i det hela, att deras deltagande var frivilligt, samt att deras svar inte kommer att analyseras individuellt utan i helheten med andras. Det var även fritt att ställa frågor om man hade dem. Att delta i en undersökning kan, i vissa fall, innebära skada för undersökningspersoner. Forskaren eller författaren är ansvarig för att den risken för skada blir minimal och att man är medveten om och har tänkt igenom alla möjliga konsekvenser som ens undersökning kan innebära för alla parter; de som både direkt och indirekt ingår i undersökningen (Kvale, 1997).

4.5 Validitet, generaliserbarhet, och tillförlitlighet

Validitet kan beskrivas som sanning eller riktighet hos ett yttrande. Om något är valid, är det samtidigt giltigt och tillämpligt som således blir övertygande och hållbart (Kvale, 1997). Validitet kan även betraktas som hur en metod, i detta fall intervjuer med förskollärarna, verkligen undersöker vad de är avsedda att undersöka, alltså hur förskollärarna arbetar med kulturell mångfald i förskolan. Under stor del av utvecklingen av denna studie, fanns det handledare på universitetet, som kunde säkerställa och ha koll på hur jag tänkte göra under de stegen som arbetet bestod av. Detta bidrar till en trovärdighet över den hela studien.

Underlaget i den här intervjuundersökningen kan inte generaliseras, men troligen får man liknande svar om en liknande undersökning görs i en annan kommun och med andra människor. Det som har med trovärdighet att göra är hur studien är tillförlitlig, hur pass acceptabel den är för andra, ur deras synvinkel (Bryman, 2002). Jag kan säga att jag utgick från universitetets regler och reglerna enligt litteraturen, som både handledare och övriga studenter kan intyga om.

4.6 Metodkritik

De genomförda intervjuerna gav mig många positiva och berikande upplevelser. De flesta respondenterna kände jag inte sedan tidigare, men samtalen med dem var öppna och gav mig en insikt i olika sätt att tänka och handla angående kulturell mångfald i förskolan. Intervjufrågorna (se bilaga c) upplevdes svåra av de flesta av förskollärarna, eftersom frågorna strävade efter något djupare svar, där man skulle tänka till ordentligt. Alla förskollärarna tyckte att frågorna ändå var relevanta för problematiken de undersöker.

Hade jag haft observationer, som en av metoderna förutom intervjuer, hade hela studien krävt mycket mer tid för både genomförande och analys. Det skulle visserligen ha gett en bredare och samtidigt kvalitativt bättre bild av arbete med kulturell mångfald i förskola, men å andra sidan undrar jag om resultaten från observationerna skulle ha gett en trovärdig bild av det arbetet. Med andra ord; stämmer det man ser genom observationer överens med det som förskollärarna verkligen gör angående kulturell mångfald?

5. Resultat

I det här kapitlet kommer jag att presentera de resultaten från undersökningen som har med mina frågeställningar att göra. Jag grupperar mina resultat i tre kategorier, under rubrikerna 5.1, 5.2 och 5.3, utifrån mina tre frågeställningar. Det som jag ville ta reda på är hur förskollärarna ser på sitt arbete med barnen, hur de ser och bemöter föräldrarna samt hur de själva bedömer sin egen kompetens angående kulturell mångfald i förskola.

En annan aspekt, som påverkade studiens resultat är hur barngrupperna ser ut i förskolorna vars förskollärare jag intervjuade. De resultaten kommer att vävas in i texten under de tre kommande avsnitt inom kapitlet. Som nämntes tidigare, tre av sju förskollärarna arbetar inte med barn från andra länder och därefter anser de sig inte som ”mångkulturella”, som de kallar det. Är grupperna ”kulturellt” homogena eller inte spelar en viktig roll i hur man arbetar med kulturell mångfald. Med andra ord kan man säga att förskolor som inte har, eller har få barn från annan kultur, har en annan syn på det med kulturella olikheter än de förskolor som har barn från olika kulturer i sin verksamhet.

5.1 Verksamhet med barnen

Här presenteras det mest framkommande och det väsentligaste av förskollärarnas svar angående hur de ser sig arbeta med barnen i en mångkulturell förskola. Samtidigt klarläggs hur man, som pedagog, ska vara och vilken roll man ska ha när man arbetar med olika kulturer i sin barngrupp. Förskollärarna talar om att allt man gör med barnen grundar sig i vilken barnsyn man har och vilket förhållningssätt man har mot andra människor. Förskollärarna nämner även att man skall se till barnens bästa, oavsett vilken kultur man kommer ifrån.

5.1.1 Öppenhet, nyfikenhet, ömsesidig respekt

Det som de flesta förskollärarna utgår ifrån när de arbetar med barns kulturella olikheter och barns kulturella identitet är att vara öppen och nyfiken på den kulturen barn bär med sig. Förskollärarna frågar och intresserar sig, speciellt när frågor dyker upp. Förskollärarna anser att det är viktigt att de intresserar sig för landet, språket, maten, flaggor och högtiderna som

tillhör barns kultur. På det viset blir de övriga barnen i barngruppen medvetna om varandras olika kulturer. Lika viktigt är att värna om den svenska traditionen, att uppmärksamma båda sidorna. Genom att visa att alla barn i gruppen är lika viktiga, oavsett vad de har på sig, hur de pratar eller vad de firar hemma, lär man barnen ömsesidig respekt. Att se till och stärka individen, hur den är unik, stärks automatiskt dennes kultur. När det gäller barns dubbla kulturtillhörighet, anser förskollärarna att den förstärks återigen genom visat intresse och engagemang från personalens sida. Det bästa sättet att åstadkomma det är att jobba med alla barn och deras kulturer där man utnyttjar varje tillfälle under vardag för att lyfta fram såsom likheter som olikheter bland barnen.

”Man gör det i dagliga arbeten. Vi jobbar liksom inte så med en sak i taget, utan man jobbar med helheten hela tiden. Så att man har det med sig hela tiden i arbetssättet.”

Kulturmöten i förskolan sker egentligen hela tiden, anser en hel del förskollärarna; Under samlingen, i leken, i matsituationen, under sagoläsningen, när man kommer in på morgonen och innan man ska gå hem. Under de oförutsedda ögonblicken under dagen på förskola visar barnen för varandra det speciella från sin egen kultur, utan att egentligen tänka på det. Som förskollärare, ska man vara trygg i sig själv, mottaglig för olikheter, intresserad och frågvis.

”Det är i den vardagliga verkligheten där det kommer spontant och det får man försöka fånga, möjligheten till att lära sig lite mer. Jag måste stå för trygghet, öppenhet och intresse, visa mig intresserad och fråga vidare så att de berättar om det.”

Ett sätt att stödja och hjälpa barn är att ”putta på” barn i deras sätt att visa sin kultur. Man kan, t.ex. finnas med i bakgrunden och vara ett stöd när ett barn berättar om någon händelse från sin kultur hemifrån, som inte är typiskt för de övriga barnen. Det som också anses viktigt är samarbete med föräldrar; det är föräldrar som känner sitt barn bäst och de kan ge goda råd i hur man ska arbeta med barnen. Barnens kulturella olikheter ska man, enligt förskollärarna, inte vara rädd för att bejaka och bemöta. Det gör de på ett sätt så att barnen kan förstå och acceptera varför någon gör något på ett sätt och någon annan gör det på ett annat sätt.

”Allt som avviker skapar ju frågor och det måste man också bemöta på ett respektfullt sätt, varken ignorera det eller göra någon stor affär av det, utan förklara så gott man kan på barnens nivå så att de kan förstå.”

5.1.2 Synliggöra barnet

Förskollärarna som arbetar med homogena barngrupper, där det inte finns eller finns få barn med en annan kulturell bakgrund, d.v.s. invandrabarn, visar inte den hållningen, det arbetssättet som de övriga förskollärarna gör, de som dagligen träffar och arbetar med invandrabarn förutom svenska barn. I de heterogena barngrupper blir barnen vana vid att vissa av dem äter en viss kost, firar vissa högtider och talar andra språk hemma, som man inte gör när man är på förskolan. Inom de homogena barngrupper har en av förskollärarna just under vår intervju insett, när respondenten kort beskrev ett sällsynt fall då de hade en invandraflicka i sin grupp, att andra barn inte tänkte, helt enkelt, på att den där flickan kom från en annan kultur. Personalen ansåg alltså inte att barnets kultur behövde synliggöras för andra barnen och därför kände barnen inte till det.

5.1.3 Handlingsplaner och andra dokument

Det som ingår i hur man organiserar och lägger fram sitt arbete med barnens kulturella olikheter i förskolans verksamhet är tillgänglighet till dokument, direktiv eller planer, som kan stödja det arbetet. Bland de intervjuade, har man inte några fasta planer i hur man ska göra eller handla angående kulturell mångfald i förskolan. Vissa nämner ett projekt, ”Flerspråkighet i förskolan”, och de flesta hänvisar till sina lokala arbetsplaner och kommunens skolplan. En förskollärare nämner och visar enhetens ”Likabehandlingsplan”, utifrån det de arbetar med angående barns olikheter. Under lite mer än hälften av mina intervjuer har respondenterna tagit upp *Läroplan för förskolan*, som ett viktigt dokument i sitt arbete med, bland annat, barns kulturella olikheter.

5.2 Föräldrakontakt

Att skapa en bra relation med föräldrar i en mångkulturell förskola är, enligt de flesta förskollärare, avgörande i förskolans arbete med barnen. En bra relation för förskollärarna

innebär en god daglig kontakt med föräldrar, och den blir en förutsättning för hur arbetet med barnet planeras och organiseras, i synnerhet om barnet kommer från en annan kultur.

5.2.1 Tydlighet

Förskollärarna förklarar vikten av att, så som de arbetar med barnen, är de även öppna, nyfikna och frågvisa mot föräldrar. Det handlar om ”de enkla sakerna”, som man ibland inte tänker på och som kan vara kroppshållning/kroppsspråk, klädkoden, hur man ska hälsa den andre o.s.v. Genom de frågorna, får man insikt i hur andra människor gör, tänker och fungerar, helt enkelt. Man lär sig om andra. Att vara extra tydlig påtalar och upprepar alla förskollärarna under alla delar av intervjuerna. Det gäller inte bara i föräldrakontakten, utan även i arbetet med barnen och vid konfliktlösningar med föräldrar. ”Att man är tydlig, enkel och rak, då är risken minst för att kulturkrockar uppstår.” Samtliga förskollärare påpekar vikten av goda och tillitsfulla relationer med barnens föräldrar. Personalen måste ta till sig olika sätt att kommunicera på med föräldrar, allt i syfte för att åstadkomma en så god kontakt som möjligt med dem.

”Det är viktigt att man strävar efter relationer och samspel i vilket fall även om det är svårt att förstå varandra. Kroppsspråket är bra, man ska visa och peka, ta kort, att kunna prata om dem och visa samtidigt.”

Alla förskollärarna vill uppnå en ömsesidig förståelse med föräldrar. Det gäller naturligtvis alla föräldrar, men förskollärarna anser att det är särskilt viktigt att man åstadkommer det med föräldrar från andra kulturer. Förskollärarna vill vara säkra på att informationen som de ger till föräldrarna når ut och att det inte uppstår missförstånd och problem. Informationen till föräldrarna ges på olika sätt: via veckobrev, föräldramöten, bilder, som pedagogerna i förskolor tar under dagen och sedan sätter upp på väggar i hallen. Personalen kan också muntligt informera barnens föräldrar om något eller att barnen själva berättar för dem. Samtliga förskollärare ser språket som hindret i samarbete med de föräldrarna och därför blir det viktigt med tydlighet, att man ger raka och konkreta budskap, så väl verbalt, som genom sitt kroppsspråk. Förskollärarna försöker vara medvetna om de signaler som de sänder ut, i kontakt med föräldrarna. När det gäller vilken roll föräldrar från andra kulturer har i en mångkulturell förskola, säger några förskollärare att det är det praktiska. De formulerar det så: ”Föräldrarnas roll är egentligen att få hit barnen och hämta dem, se till att barnen har kläder på sig.” Vissa förskollärare, däremot, lägger en annan innebörd i det praktiska som de får från

föräldrarna. De säger att man får mycket praktisk hjälp av dem: föräldrarna kommer och lagar mat, berättar om sina länder och delar med sig av sina erfarenheter genom att, t.ex., visa hur man praktiskt gör något.

Förskollärarna märker att föräldrarna från andra kulturer inte är i hög grad engagerade i förskolans verksamhet, i den mening att föräldrarna inte verkar intresserade i vad förskolan gör med barnen, hur tiden i förskolan organiseras o.s.v.. Föräldrar från andra kulturer deltar sällan i föräldramöten. Om det är p.g.a. att föräldrar känner att de inte riktigt förstår eller inte vet vad som kan förväntas av dem, vet förskollärarna dock inte med säkerhet. Konflikter eller motsättningar uppstår vanligtvis bland alla människor, oavsett vilken kultur de bär med sig, men i kontakt med föräldrar från andra kulturer, händer det att synen på kläder, uppfostringsmetoder och vissa religiösa övertygelser inte går åt samma håll mellan förskollärare på ena sida och föräldrar på den andra. Alla förskollärare är däremot eniga om att öppna, tydliga och raka samtal bidrar till att dessa meningsskiljaktigheter mellan föräldrarna och personalen reds ut. Flera av förskollärarna har även noterat att de föräldrarna som de har att göra oftast är nöjda och tacksamma för det som förskola gör för deras barn. ”Ett öppet klimat där man vågar göra bort sig och vågar tycka olika men ändå söka medelvägen”, anser en av förskollärarna som en förutsättning för hur man kan lösa konflikter som uppstår mellan personalen och föräldrarna från en annan kultur.

5.2.2 Medvetenhet om föräldrarna

Utöver den medvetenheten om att barnen med andra kulturer finns i förskola, visar det sig en skillnad till angående olika arbetssätt mellan förskollärarna som finns i homogena och heterogena barngrupper angående synen på föräldrar. Förskollärarna tar mycket mer vara på föräldrarna till barnen inom mångkulturella barngrupper, de anser att föräldrarna är viktiga i arbete med barnen. Å andra sidan säger en förskollärare inom de starkt homogena barngrupper att de mest fokuserar på relationen till barnet och inte till föräldrar:

”Man tänker inte så mycket att de [föräldrarna] har med sig en annan kultur [...]. Vi tar dem för givna [...]. Det med föräldrar försvinner liksom i vardag. Det är inte att det är tråkigt eller dåligt utan man har fokus på andra saker; barnens väl tar mer än de kulturella skillnader, tror jag egentligen.”

5.3 Förskollärarnas kompetens

Förutom vikten av att verka i en mångkulturell barngrupp och möta barnens föräldrar, är av stor betydelse att kunna se sig själv och sin egen kompetens i hela det arbetet. Hur förskollärare anser sig utrustade och förberedda för att möta den kulturella mångfalden vill jag belysa här.

5.3.1 Möjligheter till lärande

De flesta förskollärarna tyckte att mångkulturella barngrupper och arbete i dem gynnar lärande. Både barnen och personalen lär sig väldigt mycket av varandra, de får större förståelse om andra människor och kan lättare ta till sig varandras olikheter. Mångkulturella barngrupper är spännande, de berikar en och ger en mycket tillbaka. Man växer som människa.

”Det är bra med blandning i förskola. Jag tror att, lär barnen sig från grunden att man är olika, att man liksom växer upp med det, då blir det mindre främlingsfientlighet, man blir ju kompisar.”

”Man lär sig nya saker, att ta hänsyn till andra, acceptera dem, att det inte ska bli 'vi' och 'de', utan att få större förståelse för andra människor.”

Förskollärarna är mer eller mindre väl förberedda för att möta barn från olika kulturer, beroende på erfarenheten i att jobba inom förskola. Samtliga säger däremot att man aldrig blir riktigt förberedd och att man aldrig slutar lära sig, eftersom barnen, även om de kommer från en och samma kultur, kan vara väldigt olika sinsemellan. Lärande pågår jämt, det slutar inte. Här påpekar förskollärarna återigen att det är väldigt viktigt att, i sitt förhållningssätt med barnen, se till individen, dennes unikheter och genuinitet. Det som dock gör förskollärarna osäkra inför möte med föräldrar med en annan kultur är de triviala och självklara saker, som man inte kan om man inte är van vid en människas tradition, religion, livsstil eller dylikt.

”Man är dåligt förberedd för hur det första mötet [mellan personalen och föräldrarna från andra kulturer] ska vara. Vem ska säga 'hej' först, vem sätter sig först, ja, små saker.”

När det är fråga om möjligheter till fortbildning, är det behovet som styr förskollärarnas svar. Har man barn från andra kulturer i sina barngrupper, då är man insatt och intresserad av just den fortbildningen. Annars, känner förskollärarna att man inte behöver den kunskapen.

Även om förskollärarna lär sig oerhört mycket av varandra och från själva barnen i mångkulturella barngrupper, är det ändå kunskapen om de andra kulturerna det som förskollärarna strävar efter och behöver mer i sin kompetens. Det är alltid något de vill förbättra hos sig själv. Återigen handlar det om det enkla, så självklara för alla, men som ändå väcker lite osäkerhet hos personal. Reflektion om det egna förhållningssättet finns inte bara i förskollärarnas huvud utan även i deras arbetslag, bland kollegor, där man öppet diskuterar, söker och delar med sig av sina kunskaper och erfarenheter om kulturella olikheter. Om sina egna värderingar och föreställningar gällande kulturella olikheter anser en förskollärare att ”man aldrig får stanna, hela tiden ska man tänka till, vara alert i huvudet [...] och öppen för nya input från andra människor som kommer i olika skeden i livet”.

”Det är [det egna förhållningssättet] något som man jobbar med dagligen, man jobbar alltid med sitt förhållningssätt, sedan blir det automatiserat, att man är som man är. Det är ju allt, det att reflektera.”

5.3.2 Behovet av fortbildning

Förskollärarna ser olika på hur mycket de behöver fortbilda sig inom området som kulturell mångfald, beroende på om de verkligen behöver det. Finns det barn med olika kulturer inom barngrupper, tycker förskollärarna att de ska utnyttja den möjligheten och lära sig mer genom olika kurser och dylikt. Dessa förskollärare är aktiva i det:

”Några av oss har varit uppe i Stockholm, i Rinkeby och gjort studiebesök, pratade med en rektor, fick vara med i en förskola under en hel förmiddag med nästan alla barn från andra länder.”

Båda grupper menar att för de kurser och olika slags utbildningar som man vill gå på krävs oftast ekonomiska och andra slags resurser. Fortbildning just inom kulturell mångfald i förskola är inte så eftersökt på de förskolorna där man inte har barn från andra kulturer som det är på de andra förskolorna. Dessa förskollärare tycker att det mångkulturella inte är deras ”praktiska verklighet”. De nämner att, även om man får en utbildning inom just kulturell mångfald i förskola, så glömmar man det rätt snabbt för att man inte håller det som man har lärt sig under den utbildningen vid liv. Man har, helt enkelt, inte någon nytta av den, så som de som verkligen arbetar dagligen med barn med olika kulturella bakgrunder skulle ha.

6. Analys

I det här kapitlet försöker jag koppla mina resultat med teorierna inom området. Den inleds med en analys över hur förskollärarna ser på sitt arbete med barnens olika kulturer i förskolan, vad förskollärarna anser viktigt i kontakt med barnens föräldrar, vad förskollärarna själva anser om sina kompetenser för att möta barn från olika kulturer på förskola och slutligen analyserar jag förskollärarnas uppfattningar om sitt arbete med kulturell mångfald beroende på homogena och heterogena barngrupper.

6.1 Analys om verksamheten med barnen

Att visa intresse och ställa frågor, att vara öppen och respektera olika kulturer inom barngrupper, så som förskollärarna tar upp, stämmer väl överens med den demokratiska atmosfären (Norell Beach, 1995), som kännetecknas av respekt, tolerans och öppenhet. Barns kulturella olikheter ska bemötas med respekt och nyfikenhet. Förskollärarna markerar att, i arbete med kulturell mångfald i förskola, är det viktigt att man utgår från den lilla individen, alla dess egenskaper. Man ser till och stärker individen (Hedencrona & Kós-Dienes, 2003) som samtidigt ökar vår förståelse för andra kulturer och bidrar till nya kulturmöten. Betydelse av föräldrarsamarbete påpekar nästan alla förskollärarna under intervjuerna. Det är dem man vänder sig till och får hjälp med att förstå barnens kultur och allt som barnen bär med sig. Genom ett gott samarbete med föräldrarna, blir det lättare att se barnet i sitt sammanhang och hantera eventuella problem som ibland kan uppstå med barnet (Angel & Hjern, 2004).

6.2 Analys om föräldrakontakt

En bra relation mellan föräldrar och personal på förskola anser alla förskollärarna viktig oavsett vilken kultur föräldrar bär i sitt bagage. Med föräldrar från andra kulturer vill man ha daglig och nära kontakt allt i syfte att relationen med barn blir trygg. Detta kan jämföras med att tillitsfulla relationer mellan förskolans personal och de föräldrar bidrar till ett ökat förtroende för förskolan som institution (Skolverket, 2006). En god och trygg relation mellan de två parterna som skapas så tidigt som möjligt avgör hur lyckat samarbete blir i framtiden (Bozarslan, 2001). Vikten av att vara extra tydlig anser förskollärarna är betydelsefullt i

kontakten med föräldrar som kommer från andra kulturer. Man ska prata så att missförstånd inte uppstår och att alla förstår varandra och man ska, när det behövs, visa med sitt tydliga kroppsspråk vad man menar, så att föräldern förstår. Sin tydlighet visar förskollärarna genom att tala om för föräldrar vilka regler de har på förskolan och vad det är som förväntas av föräldrar som har barn i förskolan. Likadant har föräldrar chansen att förklara hur de vill ha det. Det stämmer överens med att visa respekt och acceptera varandras åsikter och tankar så långt det går (Bozarslan, 2001). De förskollärarna vars barngrupper består av många barn från andra kulturer utnyttjar så mycket som det går föräldrarnas hjälp i att, t.ex. besöka förskolan då och då, baka och laga mat för barnen, visa bilder/böcker och berätta om sina länder o.s.v. Detta förstärker föräldrarnas kompetens och det som föräldrarna har med sig. Deras kunskaper och erfarenheter kan förbättra samarbete med förskola (ibid). Förskollärarnas uppfattning om att föräldrarna inte visar sitt engagemang i förskolans verksamhet stämmer väl överens med uttalandet om att föräldrar från andra kulturer inte är tillräckligt involverade i det svenska skolsystemet (Lahdenperä, 2004). Föräldrarnas språksvårigheter gör att de i stort sett inte kan påverka saker och ting som sker på förskolan (Ronström m.fl., 1998). Likaså gäller det för föräldrarnas förhållning till förskola: de ifrågasätter den inte och ställer inte heller några krav (Ronström m.fl., 1998). Förskollärarna märker att oftast är föräldrar från andra kulturer nöjda med förskolan och tacksamma för det som personalen gör där för deras barn.

6.3 Analys om förskollärarnas kompetens

Som jag nämnde i det tidigare kapitlet, anser förskollärarna att de har en relativt god förmåga för att möta barn från olika kulturer i förskola. Men även om de anser sig utrustade för att möta nya kulturer i förskola, behöver de mer kunskap om det. Man blir aldrig färdig med kunskaper om kulturer. Samtidigt, arbetar de ständigt med sitt förhållningssätt angående kulturell mångfald där alla förskollärare diskuterar regelbundet i sina arbetslag om värderingar, egna attityder och arbetssätt i verksamheter med barnen från andra kulturer (Sjöwall, 1994).

6.4 Analys om homogena och heterogena barngrupper

Här analyseras en aspekt, som dök upp tidigt i genomföranden av intervjuerna, utifrån förskollärarnas svar i vissa frågor. Det handlar om barngruppernas sammansättning; finns det barn eller finns det inte barn med andra kulturer i förskolan. Anledning till varför den första frågan ställdes (se bilaga C) var just att se hur förskollärare uppfattade kultur och hur de skulle kunna arbeta med den i förskola. I svaren utgick de från det breda och stora kulturbegreppet men de flesta har, mer eller mindre, i sina praktiska och konkreta exempel senare i intervjun, hänvisat till olika etniciteters kultur inne i förskolan.

Om förskollärarna synliggör och på vilket sätt de synliggör barnens kultur i barngrupper skiljer sig mellan förskollärarna som arbetar inom homogena och heterogena barngrupper. En förskollärare som arbetar inom de homogena grupper talar om ett barn, som personalen vet kommer från en annan kultur, och som de andra barnen i den barngruppen ”inte tänkte på att den där flickan hade en annan kultur med sig”. Genom att man visar att man känner till ett barns kultur, att man gör barnet stolt över den, stärker man det i dess kulturella identitet (Herlitz, 2007), även om det bara är ett barn med annan kulturell bakgrund av alla andra. Förskollärarnas berättelser om att inte synliggöra barnen bekräftar de rönen som talar om att det inte är vanligt att barns kulturella bakgrund tas till vara i olika pedagogiska kontexter (Jernström & Johansson, 1997).

Det som några förskollärare nämnde i sina uttalanden var att det inte är kulturella skillnader man främst fokuserar på, utan ”barnens väl”. Det relateras till Ronström m.fl. (1998) som ansåg att barnen inte är några kulturella varelser i förskolan, d.v.s. att man inte ser deras olikheter som kulturbestämda.

Mellan förskollärarna som arbetar inom homogena och heterogena barngrupper ser man ytterligare en skillnad när det gäller behovet av fortbildning. Sammanfattningsvis tycker de flesta förskollärarna att personalen som verkligen behöver kunskaper och mer utbildning inom det mångkulturella området ska få det. De förskollärare och personalen som inte arbetar med barn från olika kulturer har inte något behov av en sådan utbildning. Detta går emot uttalandet

att alla lärarstudenter, oavsett inriktningen, ska läsa en 20-poängskurs just inom kultur (Lahdenperä, 2004).

7. Diskussion

I det avslutande kapitlet kommer jag att, bland annat, belysa hur resultaten och analysen av resultaten är kopplade till mina frågeställningar, på vilket sätt kan de resultaten som mina respondenter lämnade påverka de existerande teorier på området, finns det och i så fall vilka begränsningar kan man hitta med den här undersökningen och förslag på hur man vidare kan forska runt problematiken om kulturell mångfald. Diskussionen om resultatens relevans för yrkesverksamheten kommer att vävas in i texten.

Samtliga respondenter tycker att kultur innebär så mycket och att det är ett brett begrepp som kan innefatta både etnicitet och länder, d.v.s. invandrare och svenskar, men även en viss livsstil, synsätt, uppväxt-, hem- eller familjförhållanden, värderingar, religion o.s.v.. Svaren som jag fick, däremot, var för det mesta färgade av olika invandrargrupper inom förskolor.

Respondenterna pratade hellre om den irakiska, den bosniska, den somaliska eller den svenska kulturen än om den storhushålls-, den handikapps- eller den storstadskulturen, t.ex. Jag skulle tolka detta genom att det är nog lättare att se kulturer och de kulturella skillnaderna mellan människor utifrån nationaliteter eller länder som de kommer ifrån än utifrån andra faktorer, som uppväxtförhållanden, familjesituation eller livsstil.

Det som jag har lärt mig genom denna studie är att kulturell mångfald för mina respondenter innebär kulturer från andra länder och inte kulturer som även kan finnas i ett och samma land. Mina respondenter ansåg att man arbetar med kulturell mångfald genom olika språk, religion, maträtter och flaggor som kännetecknar ett visst land. Det perspektivet utgick inte jag exakt ifrån när jag började skriva om kulturell mångfald i förskola.

När det gäller kulturell mångfald i förskola, menar respondenterna att, inne i barngruppen, ska man försöka ställa många frågor till barnen, vara mottaglig och nyfiken, intresserad för barns högtider (vad och hur de firar dessa högtider), mat som de brukar äta, hur deras länders flaggor ser ut och hur vissa ord låter på deras modersmål. Lika viktigt är att värna om den svenska kulturen och introducera den till barnen. I detta kulturarbete utgår man från individen. Alla är lika viktiga och alla ska respekteras för den kultur de bär med sig. Det är viktigt att, i arbete med kulturell mångfald, engagera sig hela tiden och inkludera alla barn i barngruppen.

Tittar jag tillbaka på de teorierna som finns, anser jag, i stort sett, att det som jag fick fram i min undersökning stämmer överens med dessa. Det är bara en sak som jag ser är annorlunda än i teorierna: respondenterna som i sina barngrupper inte har några (eller har endast få) barn från andra kulturer verkar tycka att de inte behöver koncentrera sig på barns kulturella olikheter så som de andra respondenterna, med heterogena grupper, gör. De svaren som jag fick säger mig att förskollärare i de heterogena barngrupperna arbetar betydligt mer medveten med barnens olika kulturer, det gör de hela tiden och med alla barnen på samma gång. Detta leder till att olikheterna blir ett naturligt inslag i förskolans vardag. Vet man att ett barn, på ett eller annat sätt, bär med sig en annan kultur som kan skilja sig från de andra barnens, bör man uppmärksamma det och göra andra barn medvetna om sådant.

Det som också har en stor betydelse för verksamheten i förskola är utnyttjande av dokument och handlingsplaner. Just i arbete med kulturell mångfald, visar det sig att förskollärarna inte helt är medvetna om vikten av *Läroplanen för förskolan*. Det är nämligen bara några som nämner detta styrdokument i sitt arbete med kulturer, fastän att samtliga respondenter fick intervjufrågorna i god tid före intervjuer och på så sätt kunde förbereda sig. Oberoende vad man gör med barn i barngruppen, är personal skyldig att följa styrdokumentet. Just delen som gäller barnens kulturella olikheter ur det dokumentet citerar jag på s.5 i denna studie. Man ”skall” arbeta med kulturell mångfald, oavsett hur barngruppen ser ut ur ett kulturellt perspektiv. Finns det inga andra handlingsplaner eller mallar som man kan arbeta med kulturell mångfald i förskola, som är fallet med de förskolor som förskollärarna presenterar, bör då alla beröra, t.o.m. tydligt påpeka, att man har sin läroplan.

De ståndpunkter som mina resultat visar angående kontakten med föräldrar från andra kulturer är, anser jag, väldigt relevanta för förskolans verksamhet. Genom samarbete och öppen dialog med föräldrarna försöker förskolan åstadkomma en helhetsbild runt barnet och på det sättet bidra till dess allsidiga utveckling, så långt det går. Att satsa på att från början skapa trygga och goda relationer med föräldrarna och att hela tiden vara tydlig i sina handlingar, p.g.a. dessa föräldrars språksvårigheter, underlättar vid eventuella problem och framför allt gynnar det barnet. Föräldrakontakten sker via olika medel: skriftligt, muntligt men även genom bilderna, som man sätter upp i hallen. Att båda sidorna förstår varandra och vet var de står är också viktigt. Samarbete med föräldrarna sker även via föräldrarnas besök i förskolor, där de visar praktiskt på hur något ska göras: de bakar, lagar mat, berättar om sina

traditioner o.s.v. Vikten av ett gott samarbete med föräldrarna, förståelsen av varandras ”regler” och ståndpunkter, otillräckligt engagemang från föräldrarnas sida i förskolans verksamhet, p.g.a. kanske bristande insikter i det svenska samhället och språket, tas upp även i teorier som finns. Mina resultat visar däremot att konflikterna mellan personal och föräldrar inte alls uppstår ofta, som lyfts fram i tidigare forskning. Enligt mina resultat, är föräldrarna från andra kulturer inte så petiga och inte heller ute efter motsättningar mellan personal på förskola.

Hur respondenterna ser på föräldrarna till barnen i en homogen och en heterogen grupp skiljer sig från varandra. Jag upplevde genom mina intervjuer att respondenterna är mycket mer måna om föräldrarna och tycker att det är väldigt spännande med föräldrarnas hjälp i barngrupper om de arbetar i grupper där barn från olika kulturer går. Det tycker jag ska gälla även i de andra barngrupperna, där antal barn med annan kulturell bakgrund är mycket färre.

Respondenterna anser att de är väl förberedda för att möta och arbeta med barn från olika kulturer i sina barngrupper. Den här bedömningen delar en stor del av dem, även om alla inte har heterogena barngrupper (det intervjuades, som sagt, tre förskollärare som har homogena barngrupper). Barn från olika kulturer är, enligt respondenterna, barn från olika länder. Med tanke på att de anser sig i stort sett väl förberedda för att möta dessa barn, undrar jag hur detta är möjligt om det inte är alla som arbetar i heterogena barngrupper.

När det gäller respondenternas erfarenhet inom förskola, kan man säga att de som har jobbat längre som förskollärare anser sig bättre förberedda för att möta barn från andra kulturer än de som har jobbat kortare tid inom förskolans verksamhet. Alla hyser positiva åsikter om mångkulturella barngrupper. Kunskaper om andra kulturer behöver man dock alltid och man slutar aldrig lära sig så länge man jobbar inom dessa blandade grupper. Den interkulturella kompetensen jobbar man med hela tiden i sin yrkesverksamhet. Man reflekterar, bedömer, ställer saker mot varandra. Man får ständigt nya input och man håller lärprocessen igång genom att själv ställa sig vissa frågor eller genom att man får frågor av kollegor eller nya studenter. Det är viktigt att man alltid vet varför man gör något på just det sättet som man gör, att alltid sätta ord på sina tankar i det pedagogiska arbetet.

Fortbildning anser de respondenter som aktivt arbetar med barn från andra kulturer behöva för att det är de som mest har nytta av den. Generellt sett, med tanke på ständiga migrationer ute i världen och inflyttningar in i Sverige, anser jag utifrån vissa respondenters svar, att inte alla är helt medvetna om andra kulturer i förskolorna.

Att uppmärksamma barnen och utgå från föräldrarnas kompetenser, deras kunskaper och erfarenheter i arbete med barn från olika kulturer är en självklarhet. Man måste intressera sig av de föräldrarna och de barnen som man träffar dagligen för att kunna tillgodose allas behov. Genom att pedagogerna i förskola frågar, försöker på ett vänligt sätt ta reda på de enkla detaljerna ur barnens kultur, för att sedan anpassa och tillämpa de kunskaper inom förskolans väggar, skapar de en stämning där både barn och deras föräldrar, oavsett var man kommer ifrån, känner sig respekterade, accepterade och sedda som människor, med alla sina olikheter. Allt ansvar, både för ett gott samarbete med föräldrarna och för en trygg och givande relation till barnen, ligger på personalen.

Den varierande erfarenheten inom arbete i förskola hos mina respondenter påverkade inte särskilt de svaren som jag fick. Närvarande av barn från andra kulturer gjorde det. Det upplevdes positivt att respondenterna som ville ställa upp på en intervju fick intervjufrågorna i god tid innan vi bestämde när vi skulle träffas för intervju. Det som jag sa tidigare är den atmosfären under själva intervjuer, som jag upplevde som öppen och positiv, och som jag också var nöjd med.

Studiens begränsningar ser jag däremot i omöjligheter att generalisera dess resultat. Resultaten som jag har presenterat här gäller för de enskilda förskollärarna i den valda tätorten. Ett annat hinder kan också vara att allt resultat och det som jag har kommit fram till utgår ifrån mina tolkningar, eftersom jag själv står som författare av hela studien. Hade det varit flera som gjorde arbetet tillsammans med mig, hade man kanske sett kulturell mångfald i förskola utifrån olika vinklar.

Att forska inom ett område som mångkulturell förskola verkar oerhört intressant. Under arbetets gång får man idéer och olika frågor angående barn, föräldrar och personal. Som sagt, kulturbegreppet är väldigt stort och bara inom det området kunde man komma på en mängd förslag som kan vara intressanta för vidare forskning. En likadan, fast bredare studie än den

här, kan man ägna sig åt, kanske på en hel kommunnivå, där undersökningen kan omfatta ett större antal förskollärare (eventuellt samtliga) och samtidigt ta reda på om, hur och på vilket sätt de ansvariga inom den kommunen engagerar sig i kulturell mångfald just i förskolan. Det är kommunen som är ansvarig för att erbjuda kompetensutveckling till alla dem som möter och arbetar med kulturell mångfald (Skolverket, 2005). Sedan, tror jag att det skulle vara väldigt intressant att göra en studie där föräldrar från andra kulturer som har mött den svenska förskolan genom sina barn och de barnen som har avslutat sin förskoletid och börjat skola, berättar om hur deras uppfattningar, deras tankar går kring det som de har fått från förskolan och hur de har blivit bemötta där. Det kan också vara intressant att undersöka om och hur förskola och skola lägger fram sitt arbete om kulturell mångfald i sina verksamheter, vad de olika verksamheterna koncentrerar sig på och betonar och om det finns skillnader i deras sätt. Det skulle även vara spännande att ta reda på hur tvåspråkig personal, som kommer från en annan kultur och är anställd inom förskola, jämfört med svensk personal förhåller sig till kulturell mångfald i förskola.

I förskoleverksamhet har det varit väldigt vanligt med olika kulturer bland barnen. Idag är det kanske ännu synligare med dessa blandade barngrupper, oavsett om vi talar om större eller mindre kommuner. Verksamhet med barnen och deras kulturella olikheter måste vara präglad av öppenhet, där alla kulturer är lika värda och där alla blir en tillgång i gruppen. Bara på det sättet och redan på den nivån, när barn är små, lägger man en grund för tolerans mellan människor och en ömsesidig respekt.

Så som jag har sett ute i verkligheten, finns världen i förskolans vardag. Det är därför viktigt att, som förskollärare, möta både barn och dess kultur på ett respektfullt sätt där ingen kommer att känna sig mindre värd eller utstött p.g.a. vilken kultur man tillhör. Jag tror att genom att pedagogerna är medvetna om att sådana mångkulturella barngrupper är en verklighet inom förskolor, bidrar de till en förståelse och samhörighet mellan barngrupperna där. Inte minst skapas förutsättningar för acceptans och gemenskap mellan grupper i samhället i stort.

Källförteckningar

- Allwood, C. M. & Franzén, E. C. (red), 2000: *Tvärkulturella möten*. Falkenberg: Natur och Kultur.
- Angel, B. & Hjern, A., 2004: *Att möta flyktingar*. Lund: Studentlitteratur.
- Berg, L-E., Källstigen, G. & Westerberg, B., 1992: *Är främmande skrämmande?* Stockholm: Sida
- Bozarslan, A., 2001: *Möte med mångfald. Förskolan som arena för integration*. Stockholm: Runa Förlag AB.
- Bryman, A., 2002: *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Ehn, B., 1986: *Det otydliga kulturmötet*. Malmö: Liber förlag
- Ellneby, Y., 1996: *När kriget kom till dagis. Att arbeta med invandrarbarn och flyktingbarn i förskolan*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB
- Hedencrona, E. & Kós-Diense, D., 2003: *Tvärkulturell kommunikation i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Herlitz, G., 2007: *Kulturgrammatik – hur du ökar din förmåga att umgås över gränserna*. Uppsala: Publishing House AB
- Heyman, A-G., 1990: *Invanda kulturer och invandrarkulturer*. Arlöv: Almqvist & Wiksell Läromedel AB
- Jansson, L., 2002: *Mångkultur eller välfärd*. Göteborg: Vitsippan.
- Jernström, E. & Johansson, H., 1997: *Kulturen som språngbräda*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., 1997: *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lahdenperä, P. (red.), 2004: *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Myndigheten för skolutveckling, 2006: *Komma till tals*. Stockholm: Liber Distribution.
- Nationalencyklopedin, Nionde bandet*, 1992. Höganäs: Bra böcker AB
- Naucér, K., Welin, R. & Ögren, M., 1988: *Kultur- och språkmöten: om tvåspråkigt arbetssätt i förskolan*. Stockholm: Utbildningsförlaget.
- Norell Beach, A., 1995: *Mångfald och medkänsla i förskolan*. Stockholm: Rädda barnen.
- Ronström, O., Runfors, A. & Wahlström, K., 1998: *Det här är ett svenskt dagis. En etnologisk studie av dagiskultur och kulturmöten i norra Botkyrka*. Tumba: Mångkulturellt centrum.
- Sjöwall, A., 1994: *Kulturmöten i barnomsorg och skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket, 2005: *Allmänna råd och kommentarer Kvalitet i förskolan*. Stockholm: Fritzes kundservice.

Skolverket, 2006: *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Stockholm: Fritzes kundservice.

Utbildningsdepartementet, Statens offentliga utredningar 1996:43: *Krock eller möte – om den mångkulturella skolan*. Stockholm: Fritzes kundtjänst.

Sverige Mot Rasism, 2007: Kulturell identitet. (3.12.2007.)

http://www.sverigemotrasism.nu/templates/svNormal_2537.asp

Bilaga A – Mejl till förskolerektorerna

Till berörda rektorer inom barnomsorgsförvaltningen i X - tätort

Datum: 2007-11-21

Hej. Mitt namn är Sanita och jag läser till förskollärare vid Växjö universitet. Nu håller jag på med examensarbete om kulturell mångfald i förskolan. För att ta reda på hur man jobbar med mångkulturaliteten i några förskolor inom en tätort, som X, skulle jag gärna vilja intervjua två eventuellt tre förskollärare som jobbar på X, Y och O förskola (en förskollärare från varje förskola).

Min fråga till dig blir alltså om du kunde koppla mig till den/de förskollärarna som skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju. De får självklart intervjufrågorna i god tid före intervjutillfället.

Jag blir jätte tacksam om du mejlar tillbaka till mig, oavsett om svaret blir positivt eller negativt. Jag skulle gärna vilja få ditt svar under nästa vecka, fram till den 30.november.

Tack i förhand!

Med vänlig hälsning

/Sanita Ajdinovic Abdulah

Telnr. XXX

Bilaga B – Följebrev till personalen som ska intervjuas - Mejl till förskollärarna

Hej. Mitt namn är Sanita och jag är lärarstudent vid Växjö Universitet med inriktning mot förskola. Nu, fram till nyårsskifte håller jag på med examensarbete. Jag skriver om kulturell mångfald i förskola och syfte med arbetet är att ta reda på hur förskollärare arbetar med kulturell mångfald i sin förskoleverksamhet. Jag tänker göra ett antal intervjuer med förskollärare i X kommun/tätort.

Först kontaktade jag din rektor, XX, som rekommenderade att jag skulle ta kontakt med dig. Min fråga är alltså om det går bra att göra en intervju med dig angående kulturell mångfald i förskola. Du ska också veta att ditt deltagande är frivilligt och att, om du önskar så, har du rätt att avbryta det. Självklart kommer intervjuerna att behandlas med konfidentialitet, så att inga obehöriga skulle kunna komma åt dina personliga uppgifter.

Intervjufrågorna får du så fort jag får ta reda på att du vill ställa upp. På det sättet hinner du förbereda dig före själva intervjun.

Låter det intressant? Mejla gärna till mig så bestämmer vi någon tid till att träffas!

Min mejladress: sajlb04@student.vxu.se

Telnr. XXX

Tack i förhand!

/Sanita Ajdinovic Abdulah, 07-12-03 i Alvesta

Bilaga C – Intervjufrågorna

1. Vad innebär kultur för dig och vad innebär att arbeta med kulturer i förskola?
2. Vad anser du att interkulturellt förhållningssätt är?
3. Hur/på vilket sätt stödjer du barns kulturella identitet?
4. Hur/på vilket sätt stärker du barns dubbla kulturtillhörighet?
5. I vilka situationer upplever du att kulturmöten kommer till stånd? Vilken roll spelar du, som vuxen, i de situationerna?
6. Hur arbetar du med barns kulturella olikheter?
7. Finns det handlingsplaner (redan bestämda mallar eller direktiv) som ni jobbar utifrån angående mångkulturalitet i förskolan?
8. (om inte) Finns det dokument utifrån ni kan få stöd eller hjälp i arbete med kulturell mångfald i förskola? Vilka är de?
(Om ja) Hur jobbar ni med de planerna?

9. Hur ser din kontakt med föräldrar ut i en mångkulturell förskola? Vilken roll har föräldrar?
10. Vilka möjligheter finns i samarbete med föräldrar?
11. Vilka hinder finns i samarbete med föräldrar?
12. Vilka motsättningar/konflikter kan uppstå i mötet med föräldrar från annan kultur?
13. Hur löser du dem?

14. Hur upplever du en barngrupp om den är mångkulturell?
15. Anser du att du är väl förbered för att möta barn från andra kulturer?
16. Vad vill du förbättra hos dig själv i arbete med kulturell mångfald i förskola?
17. Får ni, som personal, fortbildning inom detta område? (om inte) – Önskar du det?
18. Reflekterar du över dina egna värderingar och föreställningar om kulturella olikheter?
Hur/på vilket sätt?

